

De bortglömda svenska utvandrarerna

De är de bortglömda svenska utvandrarerna. För 100–120 år sedan lämnade de Sverige för ett bättre liv i Brasilien. Många gick under, en del återvände, men några drog vidare söderut till regnskogens Argentina och lade grunden till Villa Svea. Här bor över 5000 svenskättlingar. I maj firar de att deras förfäder föll för de latinamerikanska locktonerna.

Av [Fredrik Mellgren](#)

8 maj, 2011

I den argentinska regnskogen röjer de svenska utvandrarerna mark för över 100 år sedan. De skapade Picada Suecia och lade så småningom grunden till Villa Svea eller Oberá som staden nu heter.

Foto: EVA JACOBSSON

I den argentinska regnskogen röjer de svenska utvandarna mark för över 100 år sedan. De skapade Picada Suecia och lade så småningom grunden till Villa Svea eller Oberá som staden nu heter.

Foto: EVA JACOBSSON

I den argentinska regnskogen röjer de svenska utvandrarerna mark för över 100 år sedan. De skapade Picada Suecia och lade så småningom grunden till Villa Svea eller Oberá som staden nu heter.

Foto: EVA JACOBSSON

OBERÁ

Leonardo Andersson vandrar runt på den grönskande svenska kyrkogården i Oberá, en invandrarstad med runt 80000 invånare där många har rötter från mer än 20 olika länder. De med svensk bakgrund är numera en minoritet, men för hundra år sedan var det främst svenskar och tyskar som sökte sig hit till guaraní-indianernas urskogar i Misiones-provinsen. Fram till 1928 kallades platsen Villa Svea.

Leonardo Andersson är svensk konsul på plats, framgångsrik affärsman och tredje generationens utvandrare från Sverige. Nu går han runt och pekar på den ena graven efter den andra. Där ligger han som efter många hårda år i Brasilien var en av de första som gick över gränsen till Argentina. Och där ligger han som blev lurad på allt av sina landsmän. Och där är hon som dog i barnsäng.

Strax intill ligger några av dem som utvandrade från Kiruna och förlorade hälften av sina barn redan på båtresan över Atlanten. Och där ligger hans egen farmor, Hedvig Andersson. Leonardo Andersson ser på gravstenen med ömhet i blicken.

– **Henne kan jag tacka** för allt. På den tiden var det inte vanligt att man pratade så mycket med barn, men hon var väldigt intresserad av Sverige och längtade alltid tillbaka och hon berättade väldigt mycket för mig.

Innan hon som ung flicka emigrerade växte hon upp på Kungsholmen och på sin skolväg passerade hon Slussen och Katarinahissen. En plats som Leonardo Andersson särskilt ville se när han första gången besökte Sverige 1979.

Vi känner alla till Kristina och Karl-Oskar som utvandrade till Nordamerika. Det är ett stycke svensk historia som omhuldas och väcker stolthet. Få känner till de tiotusentals svenskar som drog till Sydamerika ungefär vid samma tid. Södra Brasilien var målet för deras resa. Där stannade en del, men några fortsatte mot Argentina i hopp om en anständig framtid. De fick hugga sig fram med machete genom väglöst land och de fem män som gav sig iväg först av alla skapade den milslånga "Picada Suecia" –den svenska stigen. Till slut nådde de sina jordlotter som de köpt förmånligt från den argentinska staten.

De är "den röda jordens svenskar". Begreppet är dubbeltydigt. Här fanns den rika röda jorden, men också en politisk innebörd. Många flydde helt enkelt från Sverige. De var svartlistade, inte minst efter storstrejken 1909, och för många var det omöjligt att skaffa sig nya jobb. De gick i exil och hade som nybyggare stora planer att bygga ett nytt och socialistiskt Sverige. Men av det blev det inte mycket.

Däremot växte det fram en stark sammanhållning i svenskkolonin. Man hjälpte varandra och föreningen Svea bildades, Sveaparken anlades och ett föreningshus. Här samlas man till midsommar och att fira jul på svenskt vis är viktigt för många. En församling grundades också och förutom kyrka och kyrkogård har man också haft egen präst i många år och en skola som i dag har 1500 elever.

Det är viktigt för oss med kulturen och att veta vad som
händer i Sverige
Leonardo Andersson

Liksom för dagens invandrargrupper i Sverige betyder rötterna och traditionerna mycket för svenskättlingarna. Många är stolta över sitt ursprung och inte minst Leonardo Andersson har ett klappande hjärta för Sverige. Han vårdar sitt modersmål, kulturen och traditionerna.

– Vi känner oss inte som svenskar och det är nog inte många som skulle vilja flytta dit, men det är viktigt för oss med kulturen och att veta vad som händer i Sverige, säger han på god svenska med bara aningens brytning.

Hans dotter Carol Andersson, berättar att hon växt upp med de svenska traditionerna och att de är en del av henne.

– Jag har fört det vidare till mina tre barn. Vi älskar pepparkakor och Janssons frestelse. Jag hade gärna velat prata svenska, men pappa lärde mig aldrig det och nu är det för sent. Jag har inte varit i Sverige, men jag är stolt över vår bakgrund, säger hon.

Många har fått ett bra liv i Argentina, men en del fick slita hårt och har levt under svåra förhållanden. Med en speciell lag från 1960-talet har också svenska staten stöttat en del svenskättlingar som på äldre dagar inte haft någon pension och knappt kunnat försörja sig. De har fått ett slags riktat socialbidrag som regeringskansliet fattat beslut om varje år. Som mest har det rört sig om nästan 200 svenskar. Nu är det 12 kvar, alla över 90 år, som får mellan 2800 och 5700 kr i månaden från Sverige.

En del svenska inslag är tydliga i gatubilden med skyltar som Casa Lindström och Andersson maquinarias. Och ännu mer svenskt är det nu i maj. I Sveaparken ska man fira 120-årsminnet av den första utvandringstågen 1891 från södra Sverige och 100-årsminnet av när Kirunasvenskarna gav sig iväg 1911. Dessutom har skolan Instituto Carlos Linneo, med allt från förskola till högskola, sitt 50-årsjubileum.

– Tyvärr verkar inte det officiella Sverige med kyrkan, regeringen och kungligheterna bry sig. Vi känner oss föräldralösa och bortglömda. Det skulle ge oss stor glädje med ett erkännande av att vi finns, säger Leonardo Andersson.

Elly Källsten, 80. Foto: EVA JACOBSSON

”Jag tycker om Stockholm”

**För Elly Källsten, 80, är utvandringen från Stockholm ett stycke nära historia. Hennes pappa Hilmer var sex år när hans föräldrar Gustav och Hilma lämnade Stockholm 1891. Hilmer var också den som högg sig fram genom regnskogen till det som blev Villa Svea och senare Oberá.

**

I Sverige var farfar kakelugnsmästare på somrarna. Det var dåliga tider och fattigt för farmor som jobbade på konditori på Kungsholmen. Gustav var aktiv när det socialdemokratiska partiet bildades 1889 och i första riksdagsvalet 1890. Men det gick dåligt och han fångades av propagandan om Brasilien där man kunde ligga under palmerna och ha ett gott liv. De hade inte råd att emigrera till Nordamerika, men erbjöds gratis båtresa från Hamburg och förmånliga priser på jordlotter i Brasilien.

Livet blev inte som de tänkt sig, men de var för stolta för att återvända till Sverige. Några år senare gjorde Hilmer och hans Amanda den långa vandringen till Argentina. Och 1931 föddes Elly Källsten.

– Här har jag haft ett ganska bra liv, men det är inte så lätt att vara invandrare och blond europé i det här landet. Det finns diskriminering här också. Ibland skriker de "skitpolack" efter en, säger hon.

Hon är stolt över sitt svenska arv och hennes enda resa till Sverige 1960 var viktig.

– Jag tyckte om Stockholm, men jag fick sådan hemlängtan så jag var tvungen att åka hem efter ett halvår. Varför ska jag lämna detta paradiset, säger hon och visar med handen sin stora och frodiga trädgård.

Agda Mercedes Pettersson, 82. Foto: EVA JACOBSSON

”Bakgrunden är viktig”

Agda Mercedes Pettersson, 82, bor i en vacker villa inne i Oberá. Hon har svårt att finna ord på svenska, men är så angelägen om att försöka. Hon känner stor glädje över banden till Sverige.

Pappa Carl-Johan var två år när farmor och farfar lämnade Sverige. I Brasilien var det svåra förhållande utan mat och människor som dog. Det dröjde många år innan de kunde ta sig vidare till ett bättre liv i Argentina. Där träffade pappan en brasiliansk kvinna och 1929 föddes Agda Mercedes Pettersson.

Hon tar fram några fotoalbum och visar bilder från när föräldrarna gifte sig, när pappan och några kompisar står uppställda med sina hästar innan de ska ge sig ut röja mark i skogen några mil bort och familjens första hus utanför Oberá. Och hon visar tavlor med svenska motiv som hänger på väggarna och här och var på skåpen skymtar små svenska flaggor.

–Jag vill inte glömma min svenska bakgrund, den är viktig för mig. Eftersom jag har svårt med språket betyder bilderna väldigt mycket, säger hon.

Hon är lärare men fick konvertera till katolik för att kunna gå sin utbildning på en nunneskola, hon är numera änka och har en vuxen dotter som bor i Posadas.

En resa har hon gjort till Sverige, då tillsammans med svenske prästen i Oberá, Sven Arne Flodell.

–Vi var i Stockholm förstås, Sundsvall och så upp till Kiruna och såg det där slottet som var byggt av is. Det var så fint, Sverige var så rent, inget skräp någonstans, säger hon.

Sigrid, 89, och Agda, 85. Foto: EVA JACOBSSON

”Vi har en svensk cirkel”

I var sin enkel trästuga strax utanför Oberá bor systrarna Olsson, Sigrid, 89, och Agda, 85. De är födda och uppvuxna i denna gamla svenskbygd dit föräldrarna kom 1920.

Det är två pratglada och humoristiska damer som verkar njuta av besöket och av att få tala svenska. De har bakat kakor efter svenska recept och bjuder på kaffe och i Sigrids vardagsrum står de svenska prydnadssakerna på rad.

Men de har båda en ganska avspänd syn på sitt svenska arv. De vårdar sina minnen och sin fantastiska släkthistoria med utvandringen från Stockholm hösten 1891 med båt till Rio, de svåra åren i Brasilien och föräldrarna John-Albin och Johannas mödosamma resa till Argentina på oxkärror och i kanot utmed Uruguayfloden. En färd som tog ett år och tre månader.

Och de har besökt Sverige var sin gång. Men blev inte överförtjusta och tänker inte åka dit någon mer gång.

– Det var för välorganiserat, säger Sigrid.

– Det var för kallt och mörkt, säger Agda.

De växte upp med sina sju syskon på gården och fick lära sig vad hårt arbete är med att hacka ogräs och odla tobak och yerba.

Båda drog sedan till Buenos Aires och jobbade där i många år innan de återvände för drygt 20 år sedan.

– Här är det bra klimat och vi har det vi behöver. Men en gång i månaden har vi svensk cirkel med många som kommer och vill prata om Sverige. Den kvällen är det förbjudet att tala spanska, då får man böta med att köpa dyr choklad till nästa gång, säger Sigrid Olsson.

Utvandrarna i skuggan av Karl Oskar och Kristina

De har kallats de bortglömda emigranterna – svenskarna som reste från Sverige för att söka lyckan i Brasilien men efter en strapatsfylld vandring genom djungeln, landade i centrala Argentina. I staden Oberá lever många av deras ättlingar kvar med svenska traditioner och mat som köttbullar, pepparkakor och glögg.

Av [Joanna Drevinger](#)

26 aug, 2017

En grupp Argentinare besöker sina förfäders Sverige för första gången. Ernesto Martins, Hugo Sand Pettersson, Carlos Lindström, Juan Hultgren och María Pettersen på promenad på Karlavägen.. Foto: Tomas Oneborg
"En liten svensk koloni på mellan 7- och 800 själar djupt inne i Argentinas urskogar – hur många här hemma veta egentligen om, att en sådan existerar?"

Frågan, som är lika relevant i dag, ställdes i en artikel i SvD publicerad fredagen den [9 september 1932](#), och handlade om de runt 10 000 svenskar som i slutet av 1800-talet, och i början av 1900-talet, emigrerade från Sverige för att söka lyckan i Brasilien. De har kallats för de bortglömde emigranterna, och har hamnat i skuggan av den bra mycket större grupp svenskar som tog sig över Atlanten och bosatte sig i Nordamerika.

En del av dem, 460 för att vara exakt, gick den 24 maj 1891 ombord på på Sveabolagens Bore vid Skeppsbron i Stockholm, berättar en annan [text i SvD](#), denna gång från 1968. De lockades med en gratis resa och målet var Brasilien via Hamburg. Men väl i Brasilien var det inte så underbart som de hoppats och ett antal svenskar fortsatte genom djungeln till Argentina.

– Det fanns inga vägar och de slog sig fram med machete, många drabbades av subtropiska sjukdomar. Det har kallats dödens karavan, berättar Hugo Sand Pettersson vars farföräldrar gjorde resan från Uppsala till det som i dag är Oberá i centrala Argentina.

Han är i Stockholm tillsammans med en grupp argentinare, alla med någon form av anknytning till Norden. De reser runt i de nordiska länderna, delvis för att sprida kunskapen om sina farföräldrars resa och hur arvet från dem lever vidare i den lilla staden i Argentina. Men resan handlar också om att söka sina rötter. Hugo Sand Pettersson är glad över att ha haft möjligheten att besöka den kyrka i Almunge utanför Uppsala där hans farfar en gång döptes.

– Min farfar föddes 1869 och kom att gifta sig med Anna Johansson. Tillsammans reste de till Brasilien och sedan vidare till Argentina. Det var fantastiskt att gå runt på kyrkogården i Almunge och läsa namnen Pettersson, Lundqvist, Andersson.

Svenska och argentinska flaggorna på bordet. Foto: Tomas Oneborg
I Oberá finns många familjer med svenskklingande namn. Även institutioner som skolan Instituto Carlos Linneo och kyrkan Olaus Petri skvallrar om kopplingen till Sverige.

Ursprunget är viktigt för de cirka 5000 svenskättlingar som bor kvar. När SvD:s Fredrik Mellgren [besökte Oberá 2011](#) levde fortfarande 12 personer vars föräldrar gjort den strapatsfyllda och farliga resan. Några av dem talade svenska som de lärt sig av sina föräldrar.

Carlos Lindstroms farföräldrar var finlandssvenskar. Varken han eller någon av de andra i gruppen som nu besöker Sverige, talar svenska.

– Men jag gick i den svenska skolan Carl von Linné.

Och även om svenskan inte överlevt två generationer så är de svenska traditionerna fortfarande viktiga för svenskättingarna. Carlos Lindstrom berättar om midsommarstången som brukar resas, om folkdanserna och inte minst om maten.

Köttbullar med potatismos är en rätt som fortfarande äts i Oberá - och får i kål, som traditionellt är en norsk rätt. Glögg och pepparkakor tillägger Maria Pettersen som är gift med en svenskätting och som gärna lagar just köttbullar och får i kål.

Carlos Lindstrom visar upp en broschyr över vad som kallas "Nationernas Park" i Oberá och där de länder, från vilka de flesta av Argentinas immigranter kommer från, finns representerade. Typisk arkitektur visas och traditionella rätter serveras inom varje lands område. Och förutom de berömda köttbullarna står även "Viking stek" som helt enkelt är fläskstek, "Rüllader" och den inte helt traditionella kombinationen fiskbullar med lök och fläsk på menyn.

När SvD var i Oberá 2011 berättade en av svenskättingarna att de kände sig bortglömda av det officiella Sverige – att kyrkan, regeringen och kungligheterna inte bryr sig om det svenska arv som finns på andra sidan Atlanten. Den känslan finns fortfarande kvar och är en av anledningarna till Sverigebesöket.

– Det var några år som Argentina inte hade någon ambassadör i Sverige vilket säkert förstärkte känslan. Nu arbetar vi för att stärka relationerna mellan länderna, säger ambassadör Nélida Maria Contreras de Ecker, som har tagit emot svenskargentinarna på den Argentinska ambassaden.

Emigranterna till Argentina har inga givna symboler som Karl-Oskar och Kristina och nämndes aldrig i Vilhelm Mobergs svit om utvandrarerna. Men de blev omskriva av en annan Wilhelm – Prins Wilhelm – som 1948 gav ut boken "Den röda jorden" och konstaterade i [SvD](#) samma år: "Vi är stolta över vitsorden som en argentinsk minister gav svenskarna vid ett besök i Oberá 1934: av er nationalitet behövdes 200 000 här i landet".